

Hz. PEYGAMBER'İN (s) İNSANLARLA İLİŞKİLERİ ve AİLE İÇİ İLETİŞİMİNDE SEVGİ

Dr. Hüseyin KURT*

Etkisinden henüz kurtulamadığımız 20. yüzyıla, bazı Batılı tarihçiler, “Mega Katliam Yüzyılı” diyorlar. “Umarım 21. yüzyıl, Hz. Muhammed (s)’in, her bakımdan örnek alındığı bir yüzyıl olur” diyerek sözlerime başlamak istiyorum.

Her tarafta şiddetin, terörün, zulmün, insan haklarına tecavüzün, baskının, yalanın, hilenin, entrikanın, kısaca insanın ruhunu karartan her türlü kötülüğün hakim olduğu bir ortamda, “Kutlu Doğum”un ılık ve tatlı esintilerine, gönül dünyamızı canlandırarak, ferahlatacak, tazeleyecek rahmet rüzgarlarına ne kadar da ihtiyacımız var.

Peygamberler kafilesinin efendisi, sonuncusu ve serdarı, geçmiş ve gelecek insanların en seçkini, varlıkların özü ve nuru olan bir Peygamberin doğumundan daha kutlu bir doğum olabilir mi? Onun sevgisinin ve ışığının girmediği bir kalp aydınlanabilir mi? Onun yaşantısının model alınmadığı bir fert, aile ve toplum mutlu yaşayabilir mi?

Bugün toplumumuzda, insanlar arası ilişkilerin dumura uğradığı, insanın yalnızlaştığı ve yabancılaştığı, aile içi iletişimin kopma noktasına geldiği ve birçok aile dramlarının yaşandığı, ümidimiz ve geleceğimiz olan gençlerin uyuşturucu batağına saplandığı ve ahlakının giderek bozulduğu bir dönemde yaşıyoruz.

---

* Harran Ün. İlahiyat Fak. Tasavvuf Anabilim Dalı.

Hayat, dünyevî istek ve arzularla sınırlı hale gelmiş maalesef. İnternette basit bir tarama yapıldığında karşılaşılan veriler bile insanı dehşete düşürmeye yetiyor...

Kadınların başına gelenler, tacizden, tecavülden, şiddete maruz kalmaktan öldürülmeye kadar uzanıyor. Ve bu olayların en gelişmiş ülkelerdeki oranları bile korkunç boyutlarda. Şiddet ve savaş mağdurları, fuhuş sektörüne itilenler ya da organları için kesilip satılan çocuklar...

Hz. Peygamber’in nasıl bir vahşet ortamında geldiğini, Mehmet Akif şu mısrasıyla tasvir etmeye çalışmıştı:

“Sırtlanları geçmişti beşer yırtıcılıkta,

Dışsız mi bir insan, onu kardeşleri yerdı.”

Peki, bu günü nasıl tasvir etmek gerekir? Sağlığını ve onurunu kaybettiren zehiri yüksek ücret ödeyip alan insanları hangi kelimeler ifade edebilir? Özenilmiş hayatların arkasından koşan gençlerin iç dünyasını kim resmedecek? Nefsanîliğin aklı ve kalbi öldürdüğü bir zamanda, insaniyetin üstüne çökmüş gaflet perdesini kim kaldıracak?

Evet. İnsanın kalbine kasvet veren bu manzaralardan çıkış için tek ümit ışığı, Hz. Muhammed (s)’dir değerli dinleyenler. Bunalım çağını yaşayan insanlar, huzuru onun getirdiği prensipleri uygulayarak bulacak inşallah. Başta Müslümanlar olmak üzere, tüm insanlığın Hz. Peygamber’i yeniden keşfetmeye ihtiyacı var. Bu kaosun içinden, onsuz çıkabilme imkânı görünmüyor.

Biz de burada, Hz. Peygamberin insanlarla münasebetlerini ve aile hayatına ilişkin bazı ahlaki prensiplerini ele alarak, onun hayatından örneklerle günümüz problemlerine çözüm aramaya çalışacağız. Öncelikle, Peygamberimiz ve insan ilişkilerinde sevgi unsuru üzerinde durmak istiyorum.

PEYGAMBERİMİZ VE İNSAN İLİŞKİLERİ

İnsanların yeryüzünde mutlu ve huzurlu yaşayabilmeleri için, öncelikle birbirleriyle olan ilişkilerini sağlıklı bir zemine oturtmaları gerekir. Bunun için de, birbirleriyle diyalogu kesmemeleri, aksine dostluğun devamını sağlayıcı tedbirler almaları lazımdır.

İnsan ilişkileri açısından Hz. Peygamber’in yaşantısı dikkate

alındığında, daima olumlu davranışlarla örnek olduğu ve menfaat ilişkilerini, çatışmaya dönüşmeden ve haksızlığa kapı açmadan çözmeye yönelik tedbirler aldığı görülür.

Burada, pek çoğunuzun bildiği iki noktayı dikkatlerinize sunmak isterim. Bunlardan birincisi, Rasulullah’ın insan ilişkileriyle ilgili konularda, “Allah’a ve ahiret gününe inanan...(şunu şunu) yapmasın” kalıbını kullanmasıdır. Meselâ şöyle der Allah Rasulü: **“Allah’a ve Ahiret gününe inanan, komşusuna eziyet etmesin”**.¹ Yani o, insan ilişkilerinde sevgi, saygı ve samimiyete dayalı mükemmelliği, inanç noktasından kişiyi motive ederek sağlamaktadır.

Bir ikinci husus da, farz ya da nafil cinsinden ibadetlerin hemen hepsinde, doğrudan veya dolaylı olarak, insan ilişkilerine olumlu katkı sağlayacak özelliklerin olmasıdır.

“Müslüman, elinden ve dilinden insanların emin olduğu kimsedir”² buyuran Hz. Muhammed (s.), insan ilişkileri meselesini birinci öncelikli problem olarak ele almış, sadece inanan insanların değil, dini, dili, ırkı, cinsiyeti, sosyal statüsü farklı olsa da tüm insanların aynı haklara sahip olduklarını açık bir şekilde dile getirmiştir. İnsanlar arasında ayırım yapmanın doğru olmadığını net bir tavırla ortaya koymuştur.

İnsanlarla diyaloga önem veren Hz. Peygamber (s.), aralarında hiçbir ayırım yapmaksızın, kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerinin sağlam prensiplere bağlanmasını istemiş ve bunun ölçülerini ortaya koymuştur. Bu husustaki hadislerden bazıları şu şekildedir:

“Sizden biriniz kendisi için istediği bir şeyi, kardeşi için de istemediği sürece gerçek anlamda iman etmiş olmaz.”³

“İman etmediğiniz sürece cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmediğiniz sürece de iman etmiş olmazsınız. Davranış haline getirdiğiniz zaman birbirinizi seveceğiniz bir şey söyleyeyim mi? Aranızda selamlaşmayı yaygın hale getirin.”⁴

“Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez. Onu zalimin elinde yardımsız bırakmaz. Kim dünyada kardeşinin bir

---

¹ Riyazü’s-Salihin, C. 1 , s. 342.

² Buhârî, İman 5; Müslim, İman 64.

³ Buhari, İman, 7; Müslim, İman, 71.

⁴ Müslim, İman, 94; Ebu Davud, Edeb, 142.

ihtiyacını giderirse Allah da onun ihtiyacını giderir...”¹

Bunlara benzer pek çok hadis, Hz. Peygamber’in insan ilişkilerine ne kadar önem verdiğinin en açık delilidir.

Ebedi risaletin sahibi Hz. Peygamber, insanî bütün meziyetleri kendinde toplamış müstesna bir şahsiyettir. Merhamet, şefkat, yardımlaşma, affetme, doğruluk, adalet, barış, cömertlik, dostluk, nezaket, nezafet, vb. bütün güzel hasletleri onun söz ve davranışlarında net bir şekilde görmekteyiz. Onun söz ve davranışlarında öne çıkan unsur ise sevgi duygusudur...

İnsanlık onun yaşam biçimine muhtaçtır. Çünkü o ne söylemişse, Kâinatı yaratanın bildirmesiyle söylemiş ve Yaratıcı her konuda, “söylenecek son sözü söylemek üzere” Onu seçmiştir.

Allah Teâlâ Kur’an-ı Kerim’de; **“Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik”²** ve **“Şüphesiz sen yüksek bir ahlaka sahipsin”³** buyurmaktadır.

Sevgili Peygamberimiz (s) de; **“Ben ancak hediye edilmiş rahmetim”⁴**, **“Beni Rabbim terbiye etti ve beni ne güzel yetiştirdi”⁵** ve **“Ben ahlaki güzellikleri tamamlamak için gönderildim”⁶** buyurmuştur. Görülüyor ki o, sadece Müslümanlara değil, tüm insanlara “hediye edilmiş bir rahmettir”. İlâhi bir ikramdır. Diyebiliriz ki; “Resûl-i Ekrem (as)’ın Kur’an’dan sonra en büyük mu’cizesi, kendi zâtıdır.” Yani, en yüksek ahlâk onda toplanmıştır. Dost ve düşman bunda ittifak ediyorlar.

Hz. Ali, O’nun güzel ahlakını şöyle özetlemektedir:

“Hz. Peygamber, güler yüzlü, güzel huylu, nazik kalpli idi. Hiçbir zaman kaba ve sert davranmazdı. Onun ağzından hiçbir kötü söz çıkmazdı. Kimseyi ayıplamaz ve kalbini kırmazdı. O kendi hesabına üç şeyden sakınırdı:

- Tartışma ve çekişmeye girmekten,

---

¹ Buhari, Mezalim, 3; Müslim, Birr, 58.

² Enbiya,107.

³ Kalem, 4.

⁴ Dârimi, Mukaddime, 3.

⁵ El-Acluni, Keşfü’l-Hafa, I, 70.

⁶ Muvatta, Hüsnü’l-Hulk, 8.

- Gereğinden fazla söz söylemekten,
  - Kendisini ilgilendirmeyen işlerle uğraşmaktan.
- Başkaları adına da üç şeyden sakınırdı:
- İnsanları tenkit etmekten,
  - Bir kimseye hakarete bulunmaktan,
  - Başkalarının sırlarını öğrenmeye çalışmaktan.”¹

Özetlersek; o, adaletten ve doğruluktan ayrılmamıştır. Çünkü o, **“Muhammedü'l-Emin”**dir. Daima doğruyu söylemiş ve her söylediği sözün arkasında durmuştur. O, sabırlı ve hoşgörülüdür. Çok cömerttir. Şefkat ve merhamet timsalidir. Yumuşak huylu ve alçak gönüllüdür. Bu güzel hasletlerinin temeli ise sevgidir. O insanı ve bütün mahlûkatı Allah için sevmiştir.

Bu konu kadar önemli diğer bir husus da, Hz. Peygamberin ailesi ve yakınlarıyla ilişkilerindeki tutumudur.

HZ. PEYGAMBERİN AİLE HAYATI VE EŞLERİYLE MÜNASEBETLERİ

Hz. Peygamber'in aile hayatı, getirmiş olduğu İslâmî prensipler çerçevesinde şekillenmiş, teorik olarak bildirdiği ilkelerin pratik olarak hayata tatbikini ümmetine göstermiştir. Onun, dünya ve ahiret mutluluğunu elde etmek için ümmetine yaptığı şu tavsiye, aile hayatında huzur ve saadetin temelini belirleyen bir prensiptir: **“Sizin en hayırlınız, hanımlarına karşı en hayırlı olanınızdır. Ben hanımlarına karşı en hayırlı olanıyım.”**²

Hakim-i Mutlak olan Allah, her şeyi ince bir hikmet üzere yaratmıştır. Kadın ve erkeğin yaratılış özelliklerinden başlayarak, fitratlarının birbirini tamamlaması, birbirlerine duydukları hisler ve alakaları, bu duyguların tatmin yolları vs. hepsi bir gaye için yaratılmıştır. Bunlar, yaratıldıkları hedef doğrultusunda kullanıldığı zaman, insan huzurlu ve kâinatla uyum içinde olur. Bunun aksine, kendisine verilen özellikleri ve imkânları ilahi emirlerin dışında kullanmaya başladığında,

¹ Eş-Şemâilü'l-Muhammediyye, 277-278.

² İbn-i Mâce, Nikâh, 50.

insanda ruhi yönden bölünmeler yaşanır.

Kur’an-ı Kerim’de, **“Biz sizi çift çift yarattık”**¹ buyurulmaktadır. Başka bir ayette; **“Kendileriyle huzura kavuşmanız için, size kendi cinsinizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet var etmesi, O’nun birliğinin delillerindendir. Şüphesiz ki bunda, düşünen bir toplum için ibretler vardır”**² buyrulur. Buna göre, erkek ve kadın birbirine muhtaçtır ve biri olmadan diğeri hayatını tam anlamıyla devam ettiremez.

Evet, İslam’ın öğretilip yaşatıldığı en ideal mekânlar, sıcak aile yuvalarıdır. Eğitimin, öğretimin, terbiyenin en iyisi yine ailede verilir. Allah ve Peygamber sevgisi körpecik dimağlara en tatlı bir şekilde bu yuvalarda aşılır. Din, dil, kültür, ahlak, bu müessese vasıtasıyla yeni nesillere aktarılır. Milletler buradan büyür ve yine buradan çürüyerek mahvolur gider.

Aileyi, sağlıklı bir toplumun esası kabul eden Hz. Peygamber, aynı zamanda bir aile reisidir ve aile kurumuna büyük değer vermiştir. Bir hadisinde; **“Mü’minlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlâkı en güzel olanıdır. En hayırlınız ise, hanımlarına ve aile fertlerine karşı en iyi ve yumuşak davrananızdır”**³ buyurarak, ailede ahlakın önemine dikkat çekmiştir.

Huzurlu bir aile yaşantısının vazgeçilmez unsuru olan “doğruluk ve sadakat” konusunda, Hz. Peygamber ve eşleri arasında sayısız örnek bulunabilir. Hz. Hatice’nin Ona gösterdiği sadakat, bunlardan biridir.

Aile hayatındaki huzuru sağlayan diğeri bir önemli husus da, eşlerin birbirine karşı gösterecekleri “sevgi ve saygı” unsurudur.

“Bir kimse hanımına kin beslemesin, onun bir huyunu beğenmezse, bir başka huyunu beğenir”.⁴

“Size, hanımlarınıza iyi davranmanızı tavsiye ediyorum”⁵ hadislerinde ifadesini bulan bu emirler, hep eşler arasındaki sevgi ve saygıyı temin etmek içindir.

---

¹ Nebe’, 8.

² Rum, 21.

³ Heysemi, 4, 32.

⁴ Müslim, Rada, 63.

⁵ Ebû Dâvud, Nikâh, 41.

Allah Resulünün aile fertleriyle ilişkilerinde, hoşgörü ve fedakârlık örneklerinin yanı sıra, sevinç ve üzüntüde birlik ve destek olma unsurlarının da önemli bir yer tuttuğunu görürüz. Onların meşru istek ve hareketlerini hoşgörülle karşılamış ve bu konuda onlara yardımcı olmuştur...

Hız. Peygamberin ailesinde öne çıkan diğer bir özellik de, birtakım maddî sıkıntılar karşısında gösterilen “sabır ve kanaattir”. Günümüz aile ve toplum hayatında lüks ve israf sınırlarını zorlayan durumlar göz önüne alındığı takdirde, Allah Rasulü’nün bu konudaki tavrı ve yaşantısı, günümüz ailesine örnek olma açısından ne denli büyük önem arz ettiği görülmektedir...

Hız. Peygamber, hanımları ve çocukları ile arasındaki muhabbetin artmasını temin edecek davranışlara son derece önem vermiştir. O, aile fertlerinin gönüllerini daima hoş tutmuş, zaman zaman onlara şakalar yapmıştır. Her zaman sevgisini dile getirmiş ve onlara şefkatle muamele etmiştir.

Efendimizin, hanımlarına faziletlerini söylemesi, kendilerine olan sevgisini göstermesi, onları bineğine alması, dizine basıp hayvanlarına binmelerine yardımcı olması, kederlenip ağlayan hanımının gözyaşlarını elleriyle silerek teselli etmesi, onlara değer verdiğini gösteren örnek davranışlarındandır.

Allah Resûlü’nün aile hayatında baskıcı bir insan tipi görmek mümkün değildir. Efendimiz, hanımlarını dinlemiş, elinden geldiği kadar onlara yardım etmiş, onları memnun etmek için bütün fırsatları değerlendirmiştir.

Peygamberimiz, hanımlarla, özellikle onları ilgilendiren konularda istişare etmeyi tavsiye etmekte ve şöyle buyurmaktadır:

“Kendilerini alakadar eden hususlarda hanımlarla istişare edin.”¹

“Dul kadın kendisiyle istişare edilmeden, kızlar da izni alınmadan evlendirilemez.”

Efendimizin hayatına baktığımızda, gerek kendilerini ilgilendiren hususlarda gerekse diğer konularda hanımlarının fikirlerini aldığını,

---

¹ Acluni, Keşfu’l-Hafâ, 2,3.

vereceği kararlarda bu görüşlerden istifade ettiğini görmekteyiz. O, hanımlarından gelen teklifleri ciddi bir şekilde değerlendirmiş, makul ve meşru olduğu müddetçe itiraz etmemiştir. Nitekim kızı Zeyneb’in evlendirilmesi, Hz. Hatice’nin teklifiyle olmuştur.

Hız. Peygamber ailesine karşı şefkat, merhamet ve yardım hisleriyle doludur. Çünkü o, kadınlara ve çocuklara Allah’ın emaneti gözüyle bakmış, bu emanetlere son derece titiz ve nazik davranmıştır. ...

Hız. Peygamber, aile içi ve toplumsal şiddeti söz ve davranışlarıyla önlemeye çalışmıştır. Aile içi problemleri şiddete başvurmadan çözme yoluna gitmiştir. Onun evinde, sevgi ve saygıya dayalı bir hayat tarzı hakim olmuştur.

Mutlu bir aile kurmak ve sürdürmek isteyen her mü’min, Allah Resulü’nün ve ailesinin yaşantısını bir model olarak alması gerekir. Ferdî ve toplumsal hayatta onlar gibi kanaatkâr ve sabırlı olmak, sade bir hayatı seçmek ve her şeyden önce sevgi unsurunu öne çıkarmak, aile mutluluğunun vazgeçilmez şartlarıdır.

Sonuç

Hız. Peygamber’in en başta gelen hedeflerinden birisi, toplum huzurunun korunmasıydı. O, hayatı boyunca, özellikle 23 yıllık peygamberlik döneminde zulmün yerine adaleti, düşmanlığın yerine kardeşliği, sürtüşmenin yerine dayanışmayı getirmiştir. Toplumda barışın hâkim olmasını hedeflemiştir. Doğruluk, adalet, güven, nezaket, hoşgörü, cömertlik gibi ahlaki davranışlarıyla ve sevgi, şefkat ve merhamet dolu aile hayatıyla tüm insanlığa örnek olmuştur.

Bugün dünyada insanların %15-20’si aşırı beslenirken, %20’si orta derecede, %50’si yetersiz beslenmektedir. Geriye kalan %10 ise açlık sınırının altındadır. Öte yandan Allah Rasûlü, **“Komşusu açken tok yatan bizden değildir”**¹ buyurmaktadır. İşte insanlığa güzel bir model...

Bugün dünya, onun insaniyete getirdiği güzellikleri aramaktadır. Çünkü, onun mesajı evrenseldir. O, tüm insanlığa huzur ve saadetin, barış ve kardeşliğin, iyilik ve yardımlaşmanın yollarını göstermiştir. Bugün, Hız. Peygamberin ortaya koyduğu eşsiz ahlak prensiplerine, her

---

¹ Ebû Dâvud, Zekât, 25.

zamankinden daha çok ihtiyacımız vardır. Bu sebeple onun hayatını öğrenmek ve uygulamak en büyük görevimiz olmalıdır.

Rabbimiz Kur’an-ı Kerim’de, **“Allah Resûlü sizin için en güzel örnektir”**¹ buyurur. Ancak, insanın tanımadığı birini örnek alması mümkün değildir. Bunun için onu iyi tanımalı, söz, davranış ve hareketlerini öğrenmeli ve bunu çocuklarımıza aktarmalıyız.

*“Bir yaratmış zâtını âlemde Hallâk’ın senin,
Örnek olmaz mı cihâna, yüksek ahlâkın senin.
Sözle tasvîrin ne mümkün, anlamaktan âcizim,
Sâde bir söz söylerim: Allah müştâkın senin!”*

Dünün problemleri şekil değiştirmiş olsa da, özü itibarıyla bugün aynen devam ediyor. Çözüm ise, Efendimiz (A.S.)’ı bir kere daha okumaktan geçiyor. Hem de hayatının her karesini, dikkatle okuyarak, anlayarak, hissederek ve yaşayarak... Rabbim hepimize O’nu anlamayı, hissetmeyi ve yaşamayı nasip etsin!

Hepinize saygılar sunarım...

---

¹ El-Ahzâb, 21.